

Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΥΘΝΟΥ

Ἡ νῆσος Κύθνος, καταληφθεῖσα μετὰ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων ἐν ἔτει 1207 ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ὑπῆχθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν δεσποτεῖαν τῶν Σανούδων, εἶτα εἰς τὴν τῶν Καστέλλι καὶ κατόπιν εἰς τὴν τῶν Γουζαδίνι. Οἱ φράγκοι κατακτητὰς τῆς νήσου ἔδραν εἶχον τὸ ὑπερμεσοῦντος δεκάτου ἔκτου αἰῶνος καταστραφέν κἄστρον τοῦ Κατακεφάλου, ἐν ᾧ ὑπῆρχον πολλὰ λατινικὰ ἐκκλησίαι, ὧν ἄξια μνείας ἦν ἡ ἐρειπωμένη τῆς ἀγίας Τριάδος καὶ ἡ διατηρηθεῖσα τῆς Ἐλεούσης ἃς ἡ παράδοσις, ἣν ὁ κ. Α. Βάλληνας ἀναγράφει, λέγει φραγκικὰς μετασκευασθεῖσας μετὰ τὴν τῶν φράγκων πτώσιν εἰς ἀνατολικὰς (Κυθνιακά, σ. 32 καὶ 48). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μία καὶ μόνη καθολικὴ ἐκκλησία διατηρεῖτο ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ τοῦ Κατακεφάλου. «Εἷς τινα παλαιὰν πόλιν» γράφει τῷ 1700 ἐν ἐκθέσει του πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ ἱερὸν Συνέδριον ὁ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπισκεψάμενος τὴν Κύθνον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας ὡς ἀποστολικὸς ἐπισκέπτης Λατίνος ἐπίσκοπος Σύρου Ἀντώνιος Ἰουστινιάνης, «πρὸ 130 ἤδη ἐτῶν καταστραφείσαν, ὑπάρχει μία Λατινικὴ ἐκκλησία ὀρφανή, φερόνυμος τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου, ἥτις σπανίως λειτουργεῖται ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἀποστάσεως τοῦ τόπου¹». Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ

¹ Ἡ ἐκθεσις αὕτη εὑρίσκει ἐν τῷ Ἰταλικῷ χειρογράφῳ τευχὲι ἐν ᾧ περιέχεται καὶ ἡ περὶ Σερύφου ἐκθεσις τοῦ ἰδίου ἢ μεταφράσιν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Εἰκονογρ. Ἐστία (1894, σ. 204—205) ἔθνα, μετὰ συντόμου βιογραφίας τοῦ Ἰουστινιάνι, ἐσημείωσα καὶ τινα περὶ τοῦ χειρογράφου. Νῦν δὲ προστίθωμι ὅτι τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον (γεγραμμένον, ὡς προείπον, ὑπὸ χειρὸς τοῦ Συρίου ἱερέως Νικολάου Maragon, γραμματέως τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου Ἰουστινιάνι), ἀποτελεῖται ἐκ 48 φύλλων μεγάλου σχήματος ἀνευ ἀριθμώσεως τῶν σελίδων καὶ περιέχει, πλὴν τῶν ἤδη μνημονευθειῶν περὶ Σερύφου καὶ τῆς ἐκκλησίας Κύθνου ἐκθέσεως, καὶ ἄλλας τοιαύτας τοῦ ἰδίου ἱερέως περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν Κιμῶλου, Σίφνου, Κέω, Ἀνδρου, Σύρου, Μυκόνου, Χίου, ἥτις εἶνε ἀτελὲς ἢ ἐλλειπόντων φύλλων τινῶν τοῦ χειρογράφου, καὶ Μήλου ἣς λείπει ἡ ἀρχή, συναπολεσθεῖσα μετὰ τῶν τελευταίων φύλλων τῆς περὶ Χίου ἐκθέσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὰ Ἰταλικά κείμενα τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἐκθέσεων, εἴτε καὶ ἀποσπάσματα ἐξ αὐτῶν, ἴσως περιελήφθησαν ἐν ἐκδοθείσαις συλλογαῖς δυσσευρέτως ἢ ἄλλως ἀποστίτοις ἐμοὶ ἐν Ναξῷ. Ἀλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἐπειδὴ αἱ ἐκθέσεις αὗται περιέχουσι διαφορὰς καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια πληροφορίας περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν τῶν Κυκλάδων καὶ μάλιστα περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἀρχομένου τοῦ 18 αἰῶνος, θὰ περιλάβω ἐν μεταφράσει τὰ ἄξια λόγου ἐξ αὐτῶν ἀποσπάσματα, παραπέμπων εἰς τὸ παρ' ἐμοὶ χειρόγραφον, καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς δημοσιευμασί μου περὶ τῶν δυτικῶν ἐκκλησιῶν τῶν νήσων ἐκείνων ἐν αἷς δὲν ὑπάρχουσιν σήμερον καθολικοί· διότι ἐν αὐτοῖς θ' ἀπεικονίζεται ἰδίως ἡ κατὰστασις τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ παρόντος. Ἡ ἔρευνα δὲ τῆς ιστορίας τῶν ἐν λόγῳ ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα—εἰς ὃ ἀνάγονται καὶ τὰ πλεῖστα περὶ αὐτῶν ἔγγραφα τῆς ἐμῆς συλλογῆς ὧν τὰ σπουδαιότερα θὰ δημοσιεύσω ὁλόκληρα—εἶνε εἰς ἄκρον ἐνδιαφέρουσα, διότι κατ' αὐτὸ ἐπῆλθε καὶ

γραφόμενα περὶ τοῦ χρόνου τῆς καταστροφῆς τοῦ κἄστρου, συμφωνεῖ πῶς καὶ ἡ ἐγχώριος παράδοσις ἦν ἐπίσης ὁ κ. Βάλληνας ἀναγράφει προστιθέμενος καὶ ὅτι «ἐπιμαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ καταστάσεως, ὅτι ἡ τελεία καταστροφή αὐτοῦ ἐπῆλθε δι' ἀλόγους» (αὐτόθι, σ. 49 καὶ 50).

Πλὴν τῶν ἐν τῷ καταστραφέντῳ κἄστρῳ φραγκικῶν ἐκκλησιῶν ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ τοῦ χωρίου Σύλλακκα τμήματι, τῷ καλουμένῳ Γαλατᾷ, ἐτέρη τοιαύτη, ἐξ ἧς καὶ φραγκοκκλησιὰ καλεῖται ἡ συνοικία ἐν ἣ ἐκείτο αὕτη.

Ἐν δὲ τῇ νῦν πόλει τῆς Κύθνου, Μεσσαρία ὑπὸ τῶν Συλλακκικῶν καλουμένη, δὲν ὑπῆρχε καθολικὸς ναὸς, διότι αὕτη ἦτο συνοικία Ἑλληνική, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀντώνιος Μηλιαράκης ἐν τῇ ἐμβριθεστάτῃ αὐτοῦ καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια περὶ τοῦ δνόματος Μεσσαρία μελέτῃ (Μεσσαρία, ἱστορικαὶ ἔρουναι περὶ τοῦ δνόματος τούτου ὡς γεωγραφικῶν, σ. 18, ὑπόσημ.). Λατινικὴ ἐκκλησία, εὐτελεστάτη, ἰδρυθῆ ἐν Μεσσαρίᾳ Κύθνου μόνον κατὰ τὸ 1676 περίπου, ἡ ἰδρυστὴς τῆς δὲ προῆλθεν ἐκ περιστάσεων παροδικῶν ἐφ' ὧν ἐν μέρει ἐστηρίχθη, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, καὶ ἡ ἐπὶ ὀγδοήκοντα μόλις ἔτη συντήρησις τῆς. Ἐκ τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπαρχόντων ἐν τῇ νήσῳ εὐαριθμῶν λατίνων, ὀλίγοιτοι ἦσαν ἐκ τῶν ἀπογόνων τῶν ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῆς φραγκικῆς κυριαρχίας ὁμοδόξων τῶν. Οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ὄντες Γάλλοι καὶ ὑπερμεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐγκατασταθέντες ἐν Κύθνῳ, μετήρχοντο τὸ πειρατικὸν ἐπάγγελμα, ὅπερ δὲν ἐθεωρεῖτο τότε ἀτιμωτικόν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἰωάννης Μαρία Καρδι καταγόμενος ἐκ Αἰγυρίου ὡς μακθάνομεν ἐκ τοῦ κώδικος τῆς ἐν ταύτῃ ἱερᾷ Μονῇ τῶν Καπουτίνων (σελ. 155). Ὑπὸ τοῦ πειρατοῦ δὲ τούτου, ἡ κορσάρου, ὡς ἐλέγοντο ἐπὶ τὸ εὐφημότερον οἱ πειρατὰς ἐκείνοις τῆς δύσεως οἱ ἐπὶ μακρὰ ἔτη λυμηνάμενοι τὰ Ἑλληνικὰ παράλια, ἐκτίσθη ἡ ἐν Μεσσαρίᾳ δυτικὴ ἐκκλησία καὶ ἀπεστάλη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἰδίου ὑπὸ τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἱεροῦ Συνεδρίου λατίνος ἱερεὺς ἐν τῇ νήσῳ χάριν τῶν ἐν αὐτῇ καθολικῶν, οἵτινες πάντες ὁμοῦ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς εἴκοσιν ἐν ἔτει 1700 ὡς ἀναφέρει ὁ ἀνωτέρω Ἐπίσκοπος Σύρου ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐκθέσει του. Ἐν Κύθνῳ, λέγει, «ὑπάρχουσι μόνον δύο χωρία Μεσσαρία καὶ Σύλλακκα μετὰ τριῶν χιλιάδων κατοίκων ἀνατολικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν 20 λατίνοι, οἵτινες εἰσὶ πάντες σχεδὸν ξένοι μετερχόμενοι τὴν πειρατείαν καὶ νυμφευμένοι Ἑλληνίδας γυναῖκας. Ὑπάρχουσι 30 ἱερεῖς [ἀνατολικοί] οἵτινες λειτουργοῦσιν ἱσλαμικὸν ἐνοριακὰς ἐκκλησίας de jure Patronatus. Ὑπάρχουσι προσέτι ἑπτὰ μοναστήρια ἢ μᾶλλον οἶκοι μετὰ μικροῦ ἀριθμοῦ μοναχῶν. Τὰ δύο κυριώτερα εἰσὶν ἀσύδοτα¹, τὰ δὲ ἄλλα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου²».

«Ἐν τῇ ἄρᾳ τοῦ ἐνδὸς ἐκ τῶν ἄνω ῥη-

ἡ τελεία παρακμὴ αὐτῶν ἐξαλειφθέντων τῶν ἐν ταῖς νήσοις ἐκείναις λατίνων· αἱ γνωσταὶ δὲ ἄλλοι περὶ τῆς παρακμῆς τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν εἰδήσεις εἰσὶν ὀλίγισται καθ' ὅσον γνωρίζω.

¹ Ἐννοεῖται σταυροπηγιακὰ. Τὸ σχετικὸν γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς ἐτέρας τῶν μονῶν ἦτοι τῆς τοῦ Προδρόμου, ἴδε ἐν τοῖς Κυθνιακοῖς, σ. 39—42.

² Ἐφερε τότε τὸν τίτλον «Τεῖας καὶ Θεομίων» διέμενε δ' ἐναλλὰξ ἐν Κέῳ καὶ Κύθνῳ.

θέντων χωρίων, ὀνομαζομένου Μεσσαρία, ὑπάρχει μία λατινικὴ ἐκκλησία φερόνυμος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως λειτουργίας. Ὁ θόλος αὐτῆς εἶνε ἐπικεκαλυμμένος διὰ κεράμων. Ἐχει μῆκος 13 βημάτων καὶ πλάτος 6, ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τινος Ἰωάννου Μαρία Καρδι πλοιάρχου πειρατοῦ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποῦ τοῦ ἱερὸν Συνέδριον ἀπέστειλε τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ἱερέα—ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ἱεραπόστολου μετ' ἐτησίῳ χορηγίματος ἐκ 15 σκούδων—ὅστις εἶνε ὁ δὸν Φραγκίσκος Rossi ἐτῶν 56 καταγόμενος ἐκ Σύρου καὶ ἔχων τὴν φροντίδα αὐτῆς πρὸ 23 ἐτῶν¹. Πικραπνεύεται ὅμως ὅτι ἡ ρηθείσα ποσότης τῶν 15 σκούδων ἡ χορηγουμένη αὐτῷ μέχρι σήμερον εἶνε πολὺ μικρά, διὰ ταύτης δὲ τῷ εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ συντηρηθῇ νῦν ὅτε ἡλαττώθησαν αἱ ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐλεημοσύναι. Δὲν ἔχει δὲ ἄλλοθι πρόσδόν τινα κα-

¹ Ὁ Τουρνεφόρτιος ἐπισκεψάμενος κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὴν Κύθνον δὲν ὀρίζει ἀκριβῶς ἐν τίνι θέσει τῆς νήσου ἐκείτο ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία· σημειοῖ μόνον ὅτι οἱ κατοικοὶ τῆς νήσου «ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν εἰσὶ πάντες ἀνατολικοὶ ἐκτὸς δέκα ἢ δώδεκα οἴκων λατινικῶν τῶν πλείστων ἐκ ναυτῶν Γάλλων, οἵτινες ἔχουσιν ἐν μόνον ναῖδιον, καὶ αὐτὸ πτωχότατον, εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν τοῦ Προξένου· λειτουργεῖται ὑπὸ ἐφημερίου λαμβάνοντος δεκαπέντε σκούδα ἐτησίως παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου Τήνου». (Voyage into the Levant, Τόμ. Β', σ. 9 London 1741). Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην στηριζομένην μόνον ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τοῦ Ἰουστινιάνι (διότι τὴν Κύθνον δὲν ἐπισκέψθη), ὁ Τουρνεφόρτιος ὑπέπεσεν εἰς πλάνην ὑπολαβὼν, ἐξ ἀτελῶν πληροφοριῶν, ὅτι τὸ ἐν τίνι ἀγροτικῇ οἰκίᾳ τοῦ Προξένου τῆς Γαλλίας ἰδιαίτερον αὐτοῦ ναῖδιον (chappelle), ἦτο τὸ διὰ 15 σκούδων συντηρούμενον, ἐνῶ ἦτο τὸ ἐν τῇ ἄρᾳ τοῦ χωρίου Μεσσαρία κείμενον, ἦτοι τὸ ἐν τῇ σημερινῇ συνοικίᾳ τῇ ἕνεκα τοῦ καθολικοῦ τούτου ναϊδίου κληθείσῃ φραγκοκκλησίᾳ διότι βεβαίως ἡ σημερινὴ αὕτη συνοικία ἐθεωρεῖτο κατὰ τὸ 1700, ἦτοι πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, ἄκρα τοῦ χωρίου Μεσσαρία. Καὶ ἐκ τοῦ περὶ Κύθνον δὲ συγγράμματος τοῦ κ. Βάλληνας ἐξάγεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῇ συνοικίᾳ φραγκοκκλησία τῆς Μεσσαρίας καθολικὸς ναὸς τοῦ ὁποῦ τὰ εὐτελῆ ἐρείπια οὐ πρὸ πολλοῦ κατέστησαν ἀφανῆ καὶ ὅτι ἄλλος ἦν ὁ ἐν τῇ ἐξοχικῇ οἰκίᾳ τοῦ προξένου ὑπάρχας καὶ ὑπὸ τοῦ Τουρνεφόρτιου μνημονευόμενος ναῖσκος ὃν μάλιστα ὁ κ. Βάλληνας ὑποτίθησιν ὅτι ἐκείτο «ἴσως ἐν τῷ κατὰ τὴν Παντοῦσαν Σταυρῷ» ἐρειπωμένῳ ἀγροτικῷ οἴκῳ τοῦ προξένου Γιαννάκη Δελλαγραμμάτικα (Κυθνιακά, σ. 32 καὶ 76· ἐν Ἐρμουπόλει 1882). Πρὸς τὴν ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν γνώμην μου φαίνεται ὅτι καὶ ὁ κ. Βάλληνας ἐν μεταγενεστέρῳ αὐτοῦ πονημάτων συμφωνεῖ, γράφων ὅτι «ὁ ἐπὶ Τουρνεφόρτιου [ἦτοι ὁ κατὰ τὸ 1700] ναῖσκος τῶν λατίνων ὁ διὰ 15 σκούδων χορηγουμένων παρὰ τοῦ ἐν Τήνῳ Λατίνου ἐπισκόπου διατηρούμενος κατέκειτο δι' ἀρχήσαν εἰς ἐρείπια ἐν Μεσσαρίᾳ Κύθνου ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἦτοι πρὸ πενηνταετίας περίπου». (Πάρεργα φιλολογικὰ πονημάτων, τευχ. Α', σ. 9 ἐν Ἐρμουπόλει 1887). Σημειωτέον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐνταῦθα ὅτι τὰ 15 σκούδα τὰ ἐτησίως ὑπὸ τοῦ ἐν Ρώμῃ ἱεροῦ Συνεδρίου χορηγουμένην τῷ ἐν Κύθνῳ λατίνῳ ἱερεῖ ἐδίδοντο αὐτῷ διὰ τοῦ ἐπισκόπου Τήνου διότι εἰς αὐτὸν «ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ διακομὴ τῶν χορηγιῶν πρὸς τοὺς ἐιρημένους ἱεραποστόλους τοὺς διεσπομένους ἀνὰ τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους» (Ἰκθσεις περὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Κιμῶλου ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ).

τόποι. Δικαίως ἡ ἐορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ Κουρτίου μεταβάλλεται σήμερον συγχρόνως εἰς διεθνή ἐορτὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀνασκαφῶν. Τοιοῦτον ἔργον διαπράξας ὁ Κούρτιος ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἔχει δικαίωμα θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ πάντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, διότι ἡ ἐπιστήμη δὲν κατανέμεται εἰς ἰδιαιτέρας πατρίδας καὶ ἔθνη, ἀλλὰ πατρίδα ἔχει μίαν καὶ μόνην, περιλαμβάνουσιν πάσας τὰς χώρας ἐν αἷς κρατεῖ ὁ πολιτισμός.

Μετὰ τὸν κ. Καβαδιάν, ὠμίλησαν ὁ κ. Ὁμόλλ, διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, ὁ κ. Ρίχαρδσον, διευθυντὴς τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς, ὁ κ. Γκάρνερ, διευθυντὴς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς, κ. ἄ. Εἰς τὸ παρατελὲν κατόπι πρόγευμα ἐγένοντο διάφοροι προπώσεις, ἐν τέλει δὲ ἀπεστάλη πρὸς τὸν Κούρτιον τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα:

«Εἰς τὸν προεδρὴν, οὐ νεάζει μὲν ἡ καρδιά, ἀνδρική δὲ εἶναι ἀκόμη ἡ δράσις, ὃν σήμερον ἐστέφαμεν, ὡς τὸν τελευταῖον Ὀλυμπιονικῆν, ἀποστέλλουσιν οἱ ἐνταῦθα συνηγμένοι ἀντιπρόσωποι πάντων ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, ὅσα ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ συμμετέχουσιν τοῦ ἔργου τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὴν ἐκφράσιν εὐκρινούς ἀγάπης καὶ βαθύτατης τιμῆς καὶ τὴν εὐχὴν, ὅπως χαρισθῶσιν εἰς αὐτὸν τε καὶ εἰς ἡμᾶς ἀμέτρητα ἔτη τῆς ἀκαταπονήτου δράσεώς του».

Μεταξὺ τῶν στεφάνων, οἱ ὅποιοι ἔσπεσαν τὴν προτομὴν τοῦ Κουρτίου, διεκρίνοντο ὁ τῆς πριγκηπίσσης Σοφίας καὶ ὁ τῆς αὐτοκρατορίας Φρειδερίκου.

Ἀγγέλλεται ἡ ἐκδοσις μηνιαίου «Δελτίου τῆς Βιομηχανικῆς καὶ Ἑμπορικῆς Ἀκαδημίας» τῇ ἐπιστάσει εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ.κ. Π. Ι. Φέρμου διευθυντοῦ, Α. Ρουσοπούλου καὶ Ἑμ. Γ. Μπούκη. Κατὰ τὴν ἀγγελίαν, ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Βιομηχανικῆς καὶ Ἑμπορικῆς Ἀκαδημίας» ὁ βιομήχανος, ὁ ἔμπορος, ὁ γεωπόνος, ὁ κτηνοτρόφος, ὁ κτηματίας, ὁ μηχανικός, ὁ ἀρχιτέκτων κτλ. θὰ εὐρίσκηται, νέον, ὠφέλιμον καὶ περιέργον, ἀναγόμενον εἰς τὸν ἰδιαιτέρον αὐτοῦ κλάδον. Εὐρύτατος εἶναι ὁ κατάλογος τῶν συνεργατῶν τοῦ νέου περιοδικοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ἐτήσια συνδρομὴ εἶναι δρ. 3.

Ἡ ἐκλογικὴ κίνησις εἶναι ζωηροτάτη ἐν ὅλῳ τῷ ἑλληνικῷ κράτει. Ἐν Πατρῴσι, γενομένης συμπλοκῆς μεταξὺ τῶν ἀντιθετῶν μεριδίων, ἐφρονέυσαν τρεῖς καὶ ἐπληρώθησαν ὑπὲρ τοὺς δέκα.

Ἐν Ἀθῆναις ἐσηματίσθη ἰσχυρότατον ρεῦμα ὑπὲρ τῶν «Ἀνεξαρτήτων», οἱ ὅποιοι πολεμοῦν τὰ προσωπικά κόμματα καὶ ἐπαγγέλλονται τὴν κατάργησιν τῆς συναλλαγῆς.

ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπημένε μου φίλε!

Τὸ σημερινό μου τὸ γράμμα σοῦ τὸ γράφω, ἀκουμπώντας τὸ χαρτί ἀπάνου στ' «Ἀπαντα» τοῦ Σολωμοῦ, γιατί δὲν ξέρασα τὴν ἡμέρα καὶ θέλησα νὰν τῆς καμω τὸ μνημόσυνο μονάχος μου, στὴν κάμερά μου, ῥοφώντας—γιὰ χιλιοστὴ φορά—τὴν ἀτέλειωτη καὶ παρθενικὴ εὐωδιά, πού σκορπᾷ καὶ θὰ σκορπᾷ οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ. Κι' ἀπάνου στὸ τριανταφυλένιο τὸ μεθύσι, πού μοῦ ῥθε, σκέφτηκα νὰ σοῦ στείλω καὶ τὰ τριανταφυλένια αὐτὰ παραληρήματα.

... Ἦταν Ἀπρίλης, πού τὸ νησί σας τιμῆθηκε μὲ τὴ γέννησή του. 8 τ' Ἀπριλιοῦ, σαν σήμερα. Μὰ καὶ τότες,—ἔδω κι' 97 χρόνια—σάν πάντα, εἶχε τὸν Ἀπρίλη «μάγεμα ἡ φύσις κι' ὄνειρο στὴν ὁμορφιά καὶ χάρι». Κι' ὅπως, «ὅποιος πεθαίνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει», νιώθω πὼς κάποτε κι' ὅποιος γενήθη σήμερα χίλιες φορές γενιέται. Χιλιογεννημένος κι' ὁ Σολωμός. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ κατεβατά, πού ξεφυλίζω ἀπὸ τὴ στιγμή, νιώθω νὰ ξεβγαίνουν πολλές-πολλές μορφές ἀχτιωτὲς μὲ ὅλες ἐνωμένες σὲ μιά μεγάλη ἀπέραντη ψυχὴ.

... Τί ζηλεμένη ἡ Ζακυθία! Βρέθηκαν τόσες λύρες νὰν τῆς ψάλλουν πατριδικούς ὕμνους! Φώσκολοι, Κάλβοι!... Ὅμως πόσο θὰ ἤθελα νὰ μὴν ἦταν βέβαιη ἡ πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ! γιατί, ἅμα τοῦ τῆς φιλονεικοῦσαν, θὰ κρυβόταν μέσα μου μιά μυστικὴ λαχτάρα, πὼς μπορούσε νὰ ἦμουν κι' ἐγὼ συμπολίτης του. Κι' ἐγώ, παρασερμένος μικρὸς Φίχτες, μέσα στὴ μιά

πατρίδα, δὲν ξέρανω ἅμα πρέπει κι' ἐκεῖνη τὴ μικρὴ, πού γενήθηκα!...

Μὰ εἶνε μόνο Ζακυθιανὸς ὁ Σολωμός; Ὅχι, φίλε μου! Τὸ νησί σου δὲν εἶς χωρὶς ὅλες του τίς μορφές, κι' ἂν βρίσκεται ὁλόκληρο μέσα στὴ μιά του τὴν ψυχὴ, μὰ δὲν τῆς πιάνει παρὰ μιά μικρὴ-μικρὴ ἀκρούα. «ὦ! Στὸν Ὁκεανὸ ἀπὸ ξεχωρίζω πολλές θάλασσες» καὶ σὲ μιά σταλαματιά ἀναγνωρίζω καὶ τὸν αὐτό μου!

... Ἀγάλματα σταίνουν ἀφτὲς τίς μέρες· ἕνα δῶ κι' ἄλλο ἐκεῖ. Καὶ κάπου στὸ Ζαπείο σταίνουν ἕνα ἀστέρι· τὸ Μπαίρων. Κι' ἀπέναντι, ἕνα τόσο δὲ παρκάκι κρυφοκυτᾷ τοὺς τεχνίτες, πού σκαλίζουν τὰ μαρμαρα καὶ ζουλέβει· μὰ τὸ δέρνει κι' ἕνα γλυκὸ καρδιοχτύπι· εἶναι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, πὼς πολὺ γλήγορα θάκουμπήσουν καὶ σ' αὐτὸ μαρμαρα, γιὰ νὰ βρεθῇ στημένο στὴν ἑκατονταετήριδά του ἕνα ἄλλο ἀστέρι τῆς τέχνης, Ἑλληνικό, πού ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια σκλαβιάς πνευματικῆς ἔγυσε ὀλίγο φῶς καὶ μακρυνὸ σὲ μέγα σκότος κι' ἔρμο. Μακρυνὸ ναί! μὰ ὄχι λίγο... ὄχι!...

... Σὲ κάποιο ἄλλο μεθύσι μου βρέθηκα σὲ στιγμή νὰ γράψω στὸ περιθώριον τοῦ καθεατοῦ ἀπὸ τὰ λόγια: «Ὁ Τωμαζέος λέει γιὰ τὸ Ντάντε κάπου, πὼς εἶναι ὑποχρέωση νὰν τονε διαβάσεις, γίνεται ἀνάγκη νὰν τονε ξαναδιαβάσεις, νὰν τονε νιώσεις ὅμως καὶ νὰν τὸν αἰσθάνεσαι εἶναι σημείο, πὼς ἀρχίσεις νὰ μεγαλώσεις. Χωρὶς νὰ φανῶ ὑπερβολικός, στὸν Ἑλληνα κάने, μπορῶ νὰν τὰ πῶ ἀπὸ τὰ ἐγὼ γιὰ τὸ φίλο, γιὰ τὸ δάσκαλο τοῦ Τωμαζέου, γιὰ τὸ Σολωμὸ μας. Τὸν αἰσθάνεσαι πιά τόντις; Ξεφυγες ἀπὸ τὸ δασκαλικὸ μπουσουλισμα καὶ περπατᾷς σὰν ἄνθρωπος!»

8 Ἀπριλίου

Σὲ φίλῳ
ΓΙΑΝΝΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ Β'

(Ἴδε προηγούμενον φύλλον).

11. Τί διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ τύχης καὶ πνεύματος;

12. Ποῖον ἱστορικὸν πρόσωπον εἶχε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν κυανοῦν καὶ τὸν ἄλλον μαῦρον;

13. Εἶμι' ἀκόμη παιδί πρᾶγμα

Καὶ λυποῦμαι νὰ πεθάνω...

Ἄλλὰ τί ἔμπορὸν νὰ κάνω

Σὰν μ' ἀλλάξης ἕνα γράμμα;

14. Προσθέτοντες δύο γράμματα, πάντοτε τὰ αὐτά, εἰς ἐκάστην τῶν ἐπομένων λέξεων, σχηματίζετε νέας: Ἴος, Ὁσία, Φορά, Ροῦς, Στοά, Νέος, Ἔθος, Λόρυ.

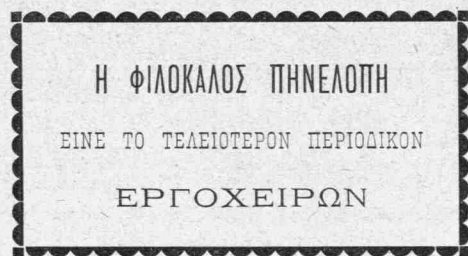
15. Νυνννν, ι, ψψ, οοοο, αααα, μμμμ, ηη. Διάσημον ἐπίγραμμα.

[Ἔπεται συνέχεια]

κ. Ν. Βασ Κύπρον. Συνδρομὴ σας ἐλήφθη. Ἀποδείξεις ἐξεδόθη ὑπ' ἀρ. 14.3 καὶ ὑφ' ἡμερομηνίαν 18 Ἰανουαρίου. Δὲν λαμβάνετε τὸ φύλλον τακτικῶς;—κ. Μ. Ν. Β. Πειραιᾶ. Τὸ Πρωταπριλιάτικον ἀκατάλληλον Ἀπὸ τὰ ἄλλα θὰ χρησιμοποιοῦσιν μερικᾶ. —κ. Π. Δ. Σ. Πειραιᾶ. Ἐλάθεμεν καὶ τὰ νέα. Σύμφωνοι. —κ. Ι. Α. Ο. Ἐνταῦθα. Εἰμπορεῖτε νὰ μᾶς στείλετε ὅ,τι θέλετε, νὰ ἴδωμεν καὶ νὰ σᾶς εἴπωμεν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐμενεῖς ἐκφράσεις. —Συνδρομητὴν, Ἐνταῦθα. Οἱ βραβευθέντες εἰς τὸν α' διαγωνισμόν, δύνανται νὰ λάβουν μέρος καὶ εἰς β' καὶ

εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους· ὁμοίως καὶ οἱ στέλλοντες Ζητήματα καὶ Ἐρωτήσεις εἰς πρὸς δημοσιεύσιν. —κ. Η. Α. Σ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθη, θὰ τὸ δημοσιεύσωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ τρύγου, ἂν δὲν μᾶς τύχῃ κανὲν καλλίτερον.—Καλυδίτην, Κέρκυραν. Καὶ τὸ νέον κανόν. Τὸ δημοσιεύσωμεν ἀνωνόμως, ἀφ' οὗ ἐπιμένετε. Ἀλλ' ὑμεῖς πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ποῖος εἰσθε.—Τακτικὸν ἀναγνωστὴν, Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν. —κ. Γ. Ἐνταῦθα. Τώρα μάλιστα, ἴσως δημοσιευθῇ. —κ. Κ. Πασ. Δε βέβησο δ' ἂν. Ἀδύνατον νὰ δημοσιευθῇ, ἐνεκα λόγων... διεθνῶν. Τί θέλετε νὰ τὸ κάμωμεν;—κ. Ἀγγ. Σ. Ἐνταῦθα. Ἀπεναντίας, μᾶς ὑποχρεώνετε. —κ. Μιχ. Ἐνταῦθα. Ἐλήφθησαν. —κ. Ι. Γ. Γ. Σπέτσας. Ὁραῖον ἐν τῷ συνόλῳ· ἀλλ' ἔδω κι' ἐκεῖ ἔχει ἀνάγκην ἀναθεωρήσεως. Ὁδὴν, Ἐνταῦθα. Εἶνε πρωτότυπον; Τὸ ἐστειλάτε πρὸς δημοσιεύσιν; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ μᾶς στείλετε τὸ ὄνομά σας. —Ἀν. οἱ ξιν. Ἐνταῦθα. Δὲν μᾶς ἠρώτησαν βέβαια ποῖον ἐξ ὅλων νὰ μεταφράσων. Ἄν μᾶς ἠρώτων, θὰ ἐλέγαμεν κανέν. Ὡς πρὸς τὸ ποῖημα, καὶ αὐτὸ ἀκόμη ἀτελὲς κατὰ τὴν μορφήν. Διὰτ' ἀγαπάτε τόσον τὰς χασμωδίας;—Συνδρομητὴν τῷ ἐν τῷ Ἀστει. Δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως. Μὰς τὸ ὑπαγορεύει ἡ ἀνάγκη. —Πύρ. Ἐνταῦθα. Μάλιστα.—Φοιτητὴν τῆς ἱατρικῆς (καὶ ὄχι τῆς φιλολογίας), Ἐνταῦθα. Ἔτσι εἶ;—κ. Σ. Μ. Μεσολόγγιον. Ὁρατα, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζομεν ὅτι θὰ γράψετε ἀκόμη ὠραιότερα, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔμενον αἱ σελίδες σας. —μυστικῇ. —κ. Κ. Λαμ. Ἐνταῦθα. Ὅλοι ὅσους ἀναφέρετε καὶ ἐπιθυμεῖτε εἶναι εἰς τὸν κατάλογον τῶν τακτικῶν συνεργατῶν μας· ἀλλὰ φυσικὰ δὲν δυνάμεθα νὰ δημοσιεύωμεν περισσότερα ἀφ' ὅσα μᾶς διδούν, καὶ με τὴν σειράν του ἕκαστον, διότι μεταξὺ αὐτῶν προτιμήσεις δὲν κάμνομεν. Ἐπειτα, τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ κυττάζετε ἰδέας καὶ ὄχι γλώσσας. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον, μέσα εἰς τὸν γλωσσικὸν κυκεῶνα πού εὐρέθημεν, αὐτὸ κάμνομεν. Ποτέ δὲν ἐπομεν εἰς συνεργάτην μας: γράψτε εἰς αὐτὴν τὴν γλώσσαν ἢ εἰς ἐκείνην. Τὸ πολὺ-πολὺ νὰ συμβουλευσώμεν κανένα ἀρχαῖον στιχογράφον νὰ προτιμᾷ διὰ τοὺς στίχους τοῦ τὴν δημοτικὴν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τί ὠφελεῖ; Νὰ ἡξεύρατε πόσους στίχους καὶ πόσα διηγήματα εἰς τὴν δημοτικὴν γραμμένα, φιλοξενεῖ ὁ κάλῃος τῶν ἀρχαίων! —κ. Δ. Σκ. Πρέβεζαν. Ἐδώσαμεν ἐπιστολὴν, εὐχαρίστως.—Ἱστορικῷ. Ἐνταῦθα. Ἑλληνικὴ τοιαύτη δὲν ὑπάρχει. Γαλλικὴ ἀρίστη ἡ Histoire générale, τὴν μονογραφικῶς ἐκδιδομένην ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ γνωστοῦ ἱστοριογράφου Lavisse παρα τοῦ ἐκδότου Leroux.—Λαϊκῶν, Πειραιᾶ. Ἱστορίας Ἡρώων δὲν δημοσιεύομεν, δυστυχῶς.—Χέοπα, Κἄρον. Ἐλήφθη. Θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν, ἀφ' οὗ τὸ ἀναγνώσωμεν.—κ. Λδ. Λδ. Ἐνταῦθα. Ὅπως τὸ ἔχετε μεταφρασμένον, εἰς ἡμᾶς δὲν ἐμπνέει τίποτε.

Τὸ καλλίτερον ποτόν, ἀνώτερον καὶ τῆς Βενεδικτινῆς ἀκόμη, εἶναι ἡ

FEUILLANTINE

τὴν ὁποίαν εὐρίσκετε εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. Γεωργίου Ι. Κορνάρου, ὁδὸς Αἰόλου παρα τὴν Ἑθνικὴν Τραπέζαν.

ΒΕΡΓΑΛΙΞΑ ΦΩΤΑ

λαμπρότατα διὰ τὰς διαδηλώσεις, θὰ εὐρετε μόνον εἰς τὸ παρα τα Χαυτεῖα καφενεῖον ὁ «Κάτω Κόσμος».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1895—811.